

Samfélagsvinna

Gunn Strand Hutchinson (ED), (2009)
*Community work in the Nordic countries –
New trends.*

Oslo: Universitetsforlaget.
ISBN: 9788215015088

Bókarumfjöllun

Samfélagsvinna á Norðurlöndum er til umfjöllunar í bókinni *Community work in the Nordic countries – New trends* og er hún afrakstur samtaka félagsráðgjafaskóla á Norðurlöndum, NASSW og NSHK.

Ritstjóri og einn höfundar bókarnar er Gunn Strand Hutchinson. Aðrir höfundar, sem allir eru kennarar í félagsráðgjöf eru Paivi Turunen, Steinunn Hrafnisdóttir, Elísabet Karlsdóttir, Gordon Vincenti, Irene Roivainen, Alf Ronnby, Mary Alice Ökland, Kjell Henriksbö og Karna Lindén.

Í inngangskafli bókarnar eftir Gunn Strand Hutchinson kemur fram að samfélagsvinna hafi verið hluti af félagsráðgjafavinnu á Norðurlöndunum frá því í lok sjötta áratugs síðustu aldar. Samfélagið hafi hinsvegar tekið stakkaskiptum á þeim tíma sem liðinn er og kalli það á nýjar áherslur í samfélagsvinnu. Fjallað er um rannsóknir á sviðinu og nýleg dæmi.

Í bókinni er jafnframt rætt um hið tvöfalda hlutverk félagsráðgjafa, þar sem honum er stillt upp á milli skjólstaðinga og yfirvalda. Greint er frá „bottom-up“ og „top-down“ aðferðum og hlutverki þeirra í samfélagsvinnu.

Umfjöllun er um mikilvægi þess að félagsráðgjafar eigi samráð við þá einstaklinga sem þeir vinna með, þegar ákvarðanir eru teknar er þá varða sem lið í valdeflingu þeirra.

Gordon Vincenti ræðir um hlutverk félagsráðgjafa í nærsamfélaginu og hvernig þeim sem beita aðferðarfræði samfélagsvinnu hefur tekist að stuðla að breytingum hjá hópum, samtökum og í nærsamfélaginu til hins betra.

Félagsráðgjafarnir Steinunn Hrafnisdóttir og Elísabet Karlsdóttir fjalla um samfélagsvinnu á Íslandi sem eigi rætur að rekja til félags- og sjálfboda-liðasamtaka.

Samfélagsvinna er vel þekkt hér á landi og hófst kennsla í samfélagsvinnu í félagsráðgjöf á Íslandi árið

1981. Aðferðin hefur þó verið lítið rannsökuð til þessa eða um hana skrifað.

Hugtakið samfélagsvinna er lítið notað í opinberum skjölum og finnst það ekki í íslenskum lögum. Skilgreint er hvað felst í hugtakinu samfélagsvinna og sagt auk þess frá nokkrum íslenskum dæmum.

Vísað er í heimasíður sem tengjast efni bókarinnar. Bókin er gagnleg fyrir þá sem vilja vinna samfélagsvinnu.

Ella Kristín Karlsdóttir félagsráðgjafi, MA

MA TIL STARFSRÉTTINDA 2010

Systkinasmiðjan. Mat þátttakenda

Nemandi: Hanna Ragnheiður Björnsdóttir
Leiðbeinandi: Chien Tai Shill

Útdráttur

Markmið rannsóknarinnar var að kanna hver árangur Systkinasmiðjunnar er í að mæta markmiðum sínum og upplifun þátttakenda af þátttöku í Systkinasmiðjunni. Um er að ræða frumrannsókn á starfsemi Systkinasmiðjunnar. Rannsóknin var meginindleg og voru þátttakendur 59 systkini fólks með fötlun á aldrinum 10-18 ára sem tekið hafa þátt í byrjendanám-skeiði og að minnsta kosti einu framhaldsnám-skeiði Systkinasmiðjunnar. Þátttakendur svör-uðu rafrænum spurningalista sem var þróaður sérstaklega fyrir þessa rannsókn. Tölfræðileg úrvinnsla var lýsandi. Í heildina lýsir stór meirihluti þátttakenda yfir ánægju með námskeið Systkinasmiðjunnar (86%), telja að hún hjálpi systkinum fólks með sérþarfir (86%) og meirihluti þátttakenda mælir með Systkinasmiðjunni (85%). Niðurstöður um hvort Systkinasmiðjan mæti markmiðum sínum eru mismunandi og vísbendingar um að hluta markmiðanna er verið að ná en skoða þurfi önnur nánar. Um þriðjungur til helmingur þátttakenda telur að þeir hafi lært eitthvað um sérþarfir systkinis, um leiðir til að takast á við erfiðar aðstæður og fengið tækifæri til að tjá sig um líðan. Niðurstöður úr þessari rannsókn eru sambærilegar við niðurstöður erlendra rannsókna, nema hvað markmiðum virðist náð betur í þeim erlendu.

Foreldraorlof á Íslandi

Gudný Björk Eydal and Ingólfur Gíslason (eds.) 2008
Equal rights to earn and care – parental leave in Iceland

Publisher: Félags- og tryggingaráðuneytið.

ISBN-10: 9979984740 / ISBN-13: 9789979984740

Book review

This book presents findings from the work of six researchers, all looking at the Icelandic law on parental leave that was introduced in 2000. The joint focus of the six chapters is the changes in the wake of this law, and the discussion of what changes in parental leave entitlements mean with regards to gender relations, care, fertility and the labour market.

Considering the attention the change in the parental leave legislation in year 2000 has received, this book was most likely sought after by researchers and politicians alike. As the authors state in the introduction, the law succeeded in bringing fathers into the family sphere to an unparalleled degree through allowing fathers independent rights to parental leave. Changes in gender relations as a consequence of the parental leave legislation is the common theme of this book, however it also discusses the changes in parental leave benefits within a broader family policy context.

The first chapter guides us through the historical background of family policy in Iceland. Furthermore it describes the details of the law when it was introduced as well as the changes that have been made to it later. The second chapter looks at fertility trends in Iceland and compares these to trends in other European countries. The author finds that the introduction of the law on parental leave might have changed a downward trend in fertility in Iceland. The third chapter discusses the perception of the fathers leave in Iceland, and the way parents take their leave; showing high up-take numbers and a general positive attitude towards the introduction of the law. This chapter also includes the perspective of employers. The fourth chapter looks especially on fathers and describes how the father's leave has become a taken-for-granted part of the care for the child in the first year. The fifth chapter explores care patterns of children born in 1997 and in 2003, thus comparing division of care before and after the introduction of the new parental leave ben-

efits. The numbers in these surveys show that parents divide the care more equally in the latter group, and this is understood in connection to the policy changes that were made. In the concluding chapter the different threads and perspectives in the book are gathered and thoroughly discussed.

The book is an important and interesting contribution to the discussion of parental leave legislation and serves as an example on how family policy directs the opportunities parents have when deciding on care arrangements. A lot of attention was given to the ground breaking changes made in Iceland, and the results described in this book give the reader insight to the process involved. At the same time the book raises many questions for further research. One example is the puzzle concerning how Iceland has managed to keep fertility rates relatively high through times of low parental leave and day care benefits, and a high rate of female employment. Also chapters three and five arrive at different conclusions concerning men's socio-economic status and up-take of parental leave. These different findings unveil a complexity of questions that needs to be explored further.

In the concluding chapter it is said that the authors do not imply anything about the nature of the causal relationship between gender equality and parents' practices around parental leave. Still such causality might very well be read into the individual chapters. One reason for this is that the chapters mainly presents numbers and figures, and leave little room for a broader discussion about the reason for these findings. Especially missed (except in chapter four) is the qualitative perspective adding more meat to the quantitative bones.

As the editors write in the introduction of the book, the main recipients of the book are researchers, politicians, NGOs, labour market organisations and policy makers. I believe it also would be possible to include parts of the book in study programs on welfare state policy or in family and gender studies. However it must be kept in mind that this book reflects on a field that is constantly changing, and that it is written before the financial recession Iceland now is facing. Still this book is a very good starting point for further discussion on whether changes in policy lead to social changes, and if so, in what way.

*Gunhild R. Farstad PhD student,
NOVA/REASSESS/Háskóla Íslands*

Fagtímarit um rannsóknir, umræðu og framkvæmd.

Evidence & Policy

Evidence & Policy. A journal of research, debate and practice

Tímaritskynning

Evidence & Policy er breskt fagtímarit á sviði félagsvísinda sem er áhugavert fyrir félagsráðgjafa að kynna sér. Það er fyrsta ritrýnda tímaritið með það að markmiði að skoða faglega og á gagnrýnan hátt tengslin milli rannsóknarniðurstaðna og hvernig þær geta nýst eða eru notaðar við vinnu að stefnumótun, á starfsvettvangi sem og af öðrum rannsakerndum eða fræðimönnum.

Athyglinni er beint að alþjóðarannsóknnum sem og innan einstakra fræðigreina sem nýtast í opinberri þjónustu, við mat á rannsóknarniðurstöðum og þróun opinberrar þjónustu. Fagsvið tímaritsins nær frá félagslegri þjónustu til menntakerfisins og frá heilbrigðisþjónustu til réttarkerfisins. Auk hefðbundinna fræðigreina tekur tímaritið til birtingar málefni sem ber hæst í umræðunni á hverjum tíma, hagnýtar greinar frá fagfólki á vettvangi og greinar um mikilvægar heimildir og úrræði.

Ritstjórar eru *Annette Boaz*, Division of Health and Social Care Research, King's College í London og *David Gough*, Institute of Education hjá Lundúnarháskóla. Auk þeirra kemur fjöldi fræðimanna víðsvegar úr heiminum að útgáfunni eins og *Sandra Nutley* prófessor við Edinborgarháskóla sem er mörgum félagsráðgjöfum hér á landi að góðu kunnug.

Útdrættir úr tímaritinu eru birtir á alþjóðavettvangi eins og International Bibliography of Social Sciences (IBSS), CSA (Sociological abstracts; British Humanities Index), Social Care Online, Elsevier bibliographic databases (including Scopus; Geobase; Compendex; EMBASE; EMNursing and Mosby yearbooks), Centre for Policy on Ageing, International Political Science Abstracts, Zetoc (through the British Library).

Tímaritið kemur út fjórum sinnum á ári og er gefið út af The Policy Press við háskólann í Bristol. Það er einnig hægt að fá það rafrænt á netinu. Að öllu jöfnu er hvert hefti byggt á ákveðnu þema. Í nóvember 2009 eru greinar úr stjórn málafræði, stjórn-

sýslufræði (social policy) og félagsráðgjöf þar sem fjallað er um þá áskorun að nýta rannsóknarniðurstöður út frá fræðilegu og hagnýtu sjónarmiði. Í allra nýjasta heftinu (nr 2, maí, 2010) er þemað afrakstur að tveggja ára evrópsku þróunarverkefni um þetta efni. Þar er m.a. að finna grein frá Íslandi. Nánari upplýsingar um tímaritið og þ.á.m þessa grein er að finna á <http://www.ingentaconnect.com/content/tpp/ep/2010/00000006/00000002>.

Jóhanna Rósa Arnardóttir

Fagtímarit um skólafélagsráðgjöf

School Social Work Journal

Tímaritskynning

Tímaritið *School Social Work Journal* er gefið út af samtökum skólafélagsráðgjafa í Illinois fylki í USA. Ritstjóri er *Sandra Kopels*, prófessor við háskólann í Illinois / Urban Campaign. Í fagræði sitja 20 einstaklingar úr ýmsum áttum m.a. skólafélagsráðgjafar, háskólakennarar, aðilar frá félagasamtökum og úr eftirlaunahópi.

Í ritstjórnarpistli fjallar ritstjórinn um megináherslur í hverri grein fyrir sig sem birtist í viðkomandi hefti. Tímaritið skiptist í annars vegar ritrýndar greinar og hinsvegar bókakynningar. Ritstjórinn sendir aðsendar greinar til fjögurra ritrýna sem eru valdir úr fagræði tímaritsins og tekur ritrýnin tvo mánuði. Síðan tekur ritstjórn ákvörðun varðandi birtingu greina.

Tímaritið er gefið út í mars og september ár hvert af Lyceum Books Inc. International Standard Number: 0161-5653, blaðið er 106 blaðsíður.

Guðrún Helga Sederholm sérfræðingur á sviði skóla – og fræðslufélagsráðgjafar

Fósturbörn

Kjersti Ericsson (2009). *Samfunnets stebarn*.
Oslo: Universitetsforlaget ISBN: 9788215014074

Bókarumfjöllun

Fósturbörn eru stjúpborn samfélagsins og hefur hið opinbera í aldraðir ráðstafað börnum, ýmist til einstaklinga eða á stofnanir. Kjersti Ericsson er sálfræðingur og prófessor í afbrotufræði. Ég kynntist bókum hennar fyrst árið 1974 þegar ein af hennar fyrstu bókum, *Den tvetydige omsorgen*, kom út. Þar fjallaði hún um þróun aðstoðar við geðsjúka.

Rannsóknir hennar og bækur sem síðan hafa birst fjalla allar um hópa sem eru á jaðrinum og hafa á einn eða annan hátt orðið utangátta í samfélaginu. Sjónarhorn hennar er gagnrýnið, hún spyr spurninga og tekur fáu sem gefnu. Þetta hefur einkennt allan hennar feril hvort sem hún hefur verið að skrifa um mál efni geðsjúkra, unglunga eða konur og er líka áberandi í ljóðum hennar.

Bókin sem hér um ræðir, fjallar um börn sem vistuð eru utan heimilis. Hún kallar þessi börn stjúpborn samfélagsins og bendir á að hér er ekki um nýlegt fyrirbæri að ræða heldur hefur hið opinbera í aldraðir ráðstafað börnum, ýmist til einstaklinga eða á stofnanir. Hún sækir efniviðinn bæði í eigin rannsóknir og annarra, m.a. í rannsóknarskýrslur sem gerðar hafa verið á aðstæðum barna í umsjá barnaverndaryfirvalda í Noregi.

Tekin eru dæmi af mörgum hópum barna á ólíkum tímum, allt frá börnunum sem fóru í krossferð til landsins helga árið 1212 og til meðferðar hins opinbera á hælisleitandi börnum í dag. Hún sýnir fram á hvernig börn hafa stundum verið notuð í ákveðnum pólitískum tilgangi, þar sem markmiðið hefur verið að ná taumhaldi á ákveðnum þjóðfélagsþópum eins og töturum og sömum. Markmiðin með vistun barna utan heimilis hafa verið margvísleg en oftast en ekki átti vistunin að stuðla að því að gera barnið að gagnlegum þjóðfélagsþegn innan þess ramma sem samfélagið setur. Vistunin átti að bjarga börnum frá glapstígum, stúlkunum frá lauslæti en strákunum frá afbrotum. Ég vil sérstaklega nefna einn hóp barna sem nefndur er, þ.e. hirðingjabörnin. Í bókinni er þetta hugtak notað yfir þau börn sem barnaverndarkerfið vistar aftur og aftur á ólíkum

stöðum. Í barnaverndarstarfi er lögð áhersla á þörf barna fyrir stöðugleika, en hinar síendurteknu vistunarir verða eingöngu til þess að barnið býr við enn meiri óstöðugleika.

Af því sem að framan segir má ætla að bókin sé fyrst og fremst að lýsa neikvæðum hliðum vistana barna. Svo er þó ekki. Lögð er áhersla á að ekki sé unnt að horfa á söguna með augum dagsins í dag eða skella skuldinni á einstaka starfsmenn. Hins vegar er bent á að það hefur oft mikil áhrif á okkur að lesa um hvernig farið var með börn fyrr á tímum og við hugsum sem svo að það sé nú gott hvað allt er orðið miklu betra núna. En er það þannig? Kjersti Ericsson bendir á að sömu hugmyndir, sömu hugsanir og samskonar aðgerðir birtast aftur og aftur í breyttum myndum og með öðrum nöfnum.

Það er einmitt þess vegna sem þessi bók á erindi við okkur hér á Íslandi. Nærtækt er að leiða hugann að Breiðavíkurskýrslunni, hugmyndum og aðgerðum stjórnvalda gagnvart ungum stúlkum á stríðsárunum og umræðum í bæjarstjórn Reykjavíkur um aldamótin 1900 um nauðsyn þess að vernda borgarbúa fyrir hópum barna sem söfnuðust saman á götunum. Og á sama hátt og Norðmenn þurfum við að spyrja okkur hvernig við tökum á móti hælisleitandi börnum og á hvern hátt við getum hindrað að börn hér verði eins konar hirðingjar.

Samfunnets stebarn er mikilvægt innlegg í umræðu um réttindi og stöðu barna, ekki bara í Noregi heldur líka á Íslandi.

Anni Haugen félagsráðgjafi, lektor í félagsráðgjöf við Háskóla Íslands

Fag- og landshlutadeildir

Virgni félagsmanna FÍ hefur verið góð undanfarin ár. Þakka má að miklu leyti þá virkni stofnun landshlutadeilda á Akureyri og Suðurnesjum og fagdeilda félagsins sem eru á sviði fræðslu- og skólafélagsráðgjafar, öldrunarþjónustu, barnaverndar, áfengis- og vímuefnaráðgjafar og fagdeild sjálfstætt starfandi félagsráðgjafa. Á heimasíðu félagsins má sjá upplýsingar um þá aðila sem eru með eigin rekstur sem og upplýsingar um fag- og landshlutadeildir.

Fagþróun í félagsráðgjöf

Sigrún Júlíusdóttir og Halldór Guðmundsson, (2009).
*Rannsóknarsetur í barna- og fjölskylduvernd/
Háskólaþrent ehf.*

ISBN: 978-9979-70-711-0

Bókarumfjöllun

Fagþróun í félagsráðgjöf er safn áður birtra greina um fagþróun og rannsóknir í félagsráðgjöf. Sú fyrsta sem birtist um efnið á íslensku er, eftir því sem vitað er, greinin *Félagsráðgjöf: rannsóknir og fagþróun*, 1989. Þessi grein var endurbirt í 25 ára *Afmælisriti Stéttarfélagss Íslenskra félagsráðgjafna* (nú FÍ, Félagsráðgjafafélag Íslands). Greinarnar sem hér birtast spanna því liðlega 20 ára tímabil, safnað hefur verið saman víðtæku efni frá mörgum höfundum um fræðapróun innan fagsins. Efnið er valið út frá eftirfarandi viðmiðum: ritað af íslenskum fræðimönnum á sviði félagsráðgjafar; hafi verið birt á vettvangi fræðilegrar umfjöllunar og uppfylli kröfur í samræmi við það; sé tengt beint við félagsráðgjöf og snerti samþættingu rannsókna, fræðavæðingar og fagþróunar.

Megin markmiðið með útgáfunni er í fyrsta lagi að miðla þekkingu og gefa yfirsýn yfir þá framvindu og umræðu sem átt hefur sinn þátt í að greinin er nú jafn vel stödd í þessum efnunum og raun ber vitni, í öðru lagi að gera þróunina sýnilega fyrir nemendur, í þriðja lagi að efnið sé aðgengilegt á einum stað, og síðast en ekki síst að leggja grunn að yfirliti sem að gagni geti komið við síðari greiningu og umfjöllun fræðimanna á þróun fagsins.

Megin markmiðið með útgáfunni er í fyrsta lagi að miðla þekkingu og gefa yfirsýn yfir þá framvindu og umræðu sem átt hefur sinn þátt í að greinin er nú jafn vel stödd í þessum efnunum og raun ber vitni, í öðru lagi að gera þróunina sýnilega fyrir nemendur, í þriðja lagi að efnið sé aðgengilegt á einum stað, og síðast en ekki síst að leggja grunn að yfirliti sem að gagni geti komið við síðari greiningu og umfjöllun fræðimanna á þróun fagsins.

Greinasafnið er einkum ætlað nemendum í félagsráðgjöf bæði í grunn- og framhaldsnámi. Það á þó einnig erindi til annarra nemenda, félagsráðgjafa og annars fagfólks í tengdum greinum. Nokkrar námsritgerðir hafa verið unnar um efnið og eru þær merktar með stjörnu í efnisyfirliti. Þær eru ekki birtar með í lesheftinu en eru aðgengilegar á *Þjóðarbókhlöðu*. Þess er vænst að með þessu fyrsta skrefi verði áhugi vakinn á því að halda til haga því sem ritað hefur verið um efnisflokkinn rannsóknir, aðferðir og fagþróun í félagsráðgjöf. Það efli vitund um vægi hans og verði faginu og fræðigreininu til framdráttar. Ábendingar um viðbótarefni eru vel þegnar þannig að hægt sé að fylla í og víkka út í næstu prentun.

Lesheftið er fáanlegt í Bóksölu stúdenta.

Heilabilun – Kennsluhefti

Bokarkynning

Nýlega kom úr prentun kennsluhefti um heilabilun á vegum Bjarmalundar, ráðgjafarstofu um Alzheimer og öldrun. Það byggir á námsskrá sem hefur verið kennd félagsliðum undanfarin ár og fjallar um nánast allt sem snertir heilabilunarsjúkdóma. Má þar nefna upplýsingar um þá sjúkdóma sem heyrja undir heilabilun; tíðni, greiningu og einkenni. Fjallað er um samskipti við sjúklinga og aðstandendur, þjónustu í heimahúsum og á stofnunum, auk þess sem sérstakir kaflar eru um heilabilun hjá folki á miðjum aldri og um tengsl Down's heilkennis og Alzheimerssjúkdóms.

Kennsluheftið nýtist bæði fagfólki og aðstandendum. Hægt er að panta eintök hjá Bjarmalundi í gegnum heimasíðuna www.bjarmalundur.is eða í síma 895-9737. Starfsmenntasjóður styrkti útgáfuna.

Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd

Rannsóknastofnun í barna- og fjölskylduvernd (RBF) var stofnuð árið 2006 með stofn- og rekstrarstyrk frá fjölmörgum samstarfsaðilum á vettvangi. Hún er hluti af félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands og heyrir undir Félagsvísindastofnun. RBF er víðtækur vettvangur rannsókna á sviði félagsráðgjafar, einkum barna- og fjölskylduverndar. Stofnunin sinnir rannsóknum og þjónustuverkefnum sem snerta aðferðaþróun og stefnumótun auk þess að eiga samstarf við innlendar og erlendar rannsóknastofnanir og fræðimenn í félagsráðgjöf. Verkefni RBF eru af ýmsum toga þ.á.m. útgáfa ritraðar og bóka, málstofur, fyrirlestrar og ýmis rannsóknarverkefni. Dæmi um rannsóknarverkefni eru kynbundið ofbeldi, börn og skilnaðir, börn af erlendum uppruna, umönnun ungra barna í Reykjavík og afdrif barna sem dvöldu á meðferðarheimilum. Félagsráðgjafar sem áhuga hafa á rannsóknastarfi, ýmist til að eiga beint samstarf, fá ráðgjöf og ábendingar eða koma með hugmyndir geta snúið sér til RBF. Nánari upplýsingar um RBF má finna á heimasíðu stofnunarinnar, www.rbf.is

Félagsráðgjöf, fjölskyldu- stefna og velferð barna í norrænu ljósi

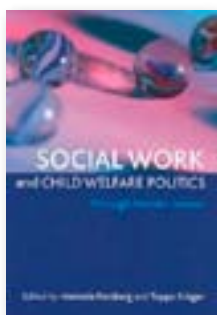
Hannele Forsberg og Teppo Kröger, (2010).

*Social Work and Child Welfare Politics.
Through Nordic lenses*

Policy Press, Bristol, 206 bls.

ISBN: 978-1-84742-406-8

Bókarumfjöllun

Markmið bókarinnar er að leggja norrænt lóð á vogarskál alþjóðlegrar umræðu um fjölskyldu-
stefnu og barnavernd. Áður hafa örfáar bækur og greinar verið skrifaðar á ensku um þetta efni út frá norrænum sjónarhóli og er þessi bók því mikilvægt framlag á alþjóðavettvangi. Bókin er gagnrýnin umræða um félagsráðgjöf og velferðarstefnu en

einnig eru þar dæmi um vinnuaðferðir félagsráðgjafa í þessum málaflokk. Höfundar varpa ljósi á mörg af þeim hugmyndafræðilegu álitafnum sem fram hafa komið á síðustu árum um félagsráðgjöf, fjölskyldur og barnavernd. Sem dæmi má nefna breytt valdatengsl fagfólks, foreldra og barna og þróun ólíkra fjölskylduforma. Á Norðurlöndum hefur sérstök áhersla verið lögð á réttindi barna, nýjar hugmyndir og sýn á bernskuna. Hefur þetta sums staðar leitt til nýrra vinnuaðferða í félagsráðgjöf. Á sama tíma hafa vaknað spurningar eins og, ættu félagsráðgjafar að leggja meiri áherslu á að vinna með börnum heldur en foreldrum, og hvernig jafnvægi eigi að vera á milli réttinda og verndar barnsins og foreldranna. Einnig hefur mikil áhersla verið lögð á forvarnir og stuðning í stað þess að aðskilja börn og foreldra. Jafnvel þegar börn eru vistuð utan heimilis er nú nær alltaf litið á það sem tíma-
bundið úrræði og markmiðið að þau hafi sem nánust tengsl við foreldra sína. Bent er á að þessi tilhneiging hafi gert hlutverk félagsráðgjafa við eftirlit með fjölskyldum og vernd barna óljóst. Þá samrýmist það ekki ríkjandi hugmyndafræði að vista börn utan heimilis en það geti leitt til þess að börn, sem þurfa skjóta og beina íhlutun, til dæmis vegna ofbeldis í fjölskyldu, fái ekki þá þjónustu sem skyldi.

Í fyrsta kafla bókarinnar sem ritstjórar skrifa, er

gerð grein fyrir markmiðum hennar og helstu hugmyndafræði.

Í öðrum kafla sem Guðný Björk Eydal, prófessor og Teppo Kröger annar ritstjóri bókarinnar skrifa, er gerður samburður á fjölskyldulöggjöf og -stefnu Norðurlandanna fimm. Kaflinn er því mikilvægt yfirlit um hvað er líkt og ólíkt á þessi sviði í hinu norræna velferðarkerfi.

Í þriðja kafla er gerður samburður á barnavernd í fjórum Norðurlöndum. Ísland er ekki hluti af þessum niðurstöðum og er það miður.

Í kafla fjögur og fimm er fjallað um álitamál varðandi nýja hugmyndafræði og vinnuaðferðir í barnavernd. Kaflarnir eru skrifaðir út frá finnskum veruleika. Í fyrri kaflanum er fjallað um hugtakið „illfare“ og hvernig finna á jafnvægi milli þess að draga hina viðkvæmu línu á milli stuðnings og eftirlits. Í síðari kaflum er gerð grein fyrir „fjölskylduvinnu“ sem vinnuaðferð við barnavernd. Hafa ber þó í huga að þetta er ekki „fjölskylduvinna“ í þeirri merkingu sem við þekkjum hér á landi. Sérstök áhersla er lögð á fjölskyldur og börn sem þurfa á mikilli íhlutun að halda.

Í kafla sex sem Sigrún Júlíusdóttir, prófessor, skrifar, er gagnrýnin umfjöllun um áskoranir fjölskyldu-
félagsráðgjafar á 21. öldinni. Kaflinn er skrifaður út frá sögulegu og faglegu sjónarhorni. Ísland er notað sem dæmi, en í samhengi við reynsluna á hinum Norðurlöndunum og í Bandaríkjunum. Bent er á mikilvægi þess að varðveita upprunalega hugmyndafræði fjölskyldufélagsráðgjafar í sálfélagslegri vinnu með fjölskyldum og börnum. Einnig er fjallað um að póstmódernísk hugsun og gildi með auknu lýðræði og breyttum hugmyndum um að vald hafi haft róttæk áhrif á félagsráðgjöf og breytt hlutverki hennar og stöðu.

Í kafla 7 eru á gagnrýninn hátt skoðaðar breytingar á hugmyndafræði í norskrari barnavernd. Í stuttu máli þá er það sú hugmyndafræði að börn eigi að hafa sjálfstæðan rétt, að fjölskyldan og nærsamfélagið eigi að hafa meiri áhrif við ákvarðanir í barnaverndarmálum og markmiðið um að þjónustan eigi að vera byggð á staðreyndri þekkingu (evidence based knowledge). Höfundar spyrja hvað gerist ef þessi atriði eru í mótsögn hvert við annað í barnaverndarmálum og hvaða áhrif það geti haft á barnið.

Í kafla 8 er fjallað um niðurstöður norskrar rannsóknar á því hvernig félagsráðgjafar og félagsþjónusta geti unnið á virkari hátt með fátækum börnum og fjölskyldum þeirra.

Í kafla 9 er greint frá niðurstöðum sænskrar rannsóknar um börn sem verða vitni að heimilisofbeldi,

mikilvægi þess að hlusta á raddir þeirra og hvaða aðferðir má nota til að skilja reynslu þeirra.

Í kafla 10 er síðan gerð grein fyrir finnskri rannsókn á vistun barna utan heimilis (residential care) sem á sér langa sögu en hefur að sama skapi ekki verið áberandi í umræðu, rannsóknum eða fagþróun. Miklar breytingar eru að verða á þessu formi í Finnlandi m.a. er verið að stofna einkarekin heimili, en lítið er vitað um þessi áhrif eða gæði íhlutunarinnar á börn og ungt fólk.

Lokakafla bókarinnar á Keith Pringle þar sem hann fjallar um framtíðaráskoranir í norrænni og alþjóðlegri fjölskyldustefnu og barnavernd.

Bók þessi er gagnlegt framtak sem spannar mjög vítt svið fjölskyldu- og barnaverndarmála í norrænu samhengi. Það má þó velta vöngum yfir því hvort bókin hefði mátt mynda sterkari heild til dæmis með annarri uppröðun kafla og fleiri af samanburðarrannsóknum. Hafa ber þó í huga að hver kafli stendur fyllilega fyrir sínu. Bókin á mikið erindi til þeirra sem vinna við fjölskyldu- og barnavernd, en einnig til þeirra sem vinna við stefnumótun, rannsóknir og kennslu á þessu sviði.

Dr. Steinunn Hrafnadóttir,
dósent við Félagsráðgjafardeild.

MA TIL STARFSRÉTTINDA 2010

Jöfn búseta barna hjá báðum foreldrum eftir skilnað

Nemandi: Sólveig Sigurðardóttir
Leiðbeinandi: Sigrún Júlíusdóttir, prófessor

Viðtalsrannsókn á reynslu tíu foreldra

Helstu niðurstöður rannsóknarinnar voru að foreldrar barna sem búa við jafna búsetu líta mjög jákvæðum augum á fyrirkomulagið. Foreldrarinnar eru í góðu sambandi og leggja mikla áherslu á að vinna í sameiningu að því að tryggja hagsmuni og velferð sameiginlegs barns. Samvistir foreldra og barna breytast eftir skilnað, sem má rekja til þess að foreldrarinnar hafa afmarkaðri tíma með barni sínu. Jöfn búseta hefur hins vegar ekki áhrif á gæði tengsla foreldris og barns. Foreldrar verða eigingjarnari á sinn eigin tíma með barninu og hefur það áhrif á samvistir barnsins við aðra fjölskyldumeðlimi, og þá fyrst og fremst ömmu og afa beggja vegna. Niðurstöður rannsóknarinnar gáfu vísbendingar um ákveðna þætti sem þurfa að vera til staðar til þess að jöfn búseta barna hjá báðum foreldrum geti gengið vel. Þessi þættir eru: (i) *góð foreldrasamvinna sem einkennist af gagnkvæmri virðingu og trausti, (ii) sterk tengslamyndun barns við báða foreldra, sérstaklega þó við feður, (iii) jafnræði í hlutverkum foreldra fyrir og eftir skilnað, (iv) foreldrar búsettir nálægt hvort öðru og (v) góð aðlögunarhæfni barns.*

MA TIL STARFSRÉTTINDA 2010

Upplifun af áfallaröskun og leiðir að bættri líðan

Nemandi: Elísabet Þorgeirsdóttir
Leiðbeinandi: Anni G. Haugen

Útdráttur

Eigindleg rannsókn þar sem rætt var við átta manneskjur sem hafa fengið áfallaröskun (PTSD) og unnið að því að losna við einkenni hennar. Markmið rannsóknarinnar er að bæta við og dýpka skilning félagsráðgjafa og annarra á einkennum áfallaröskunar og leiðum til bata.

Niðurstöður rannsóknarinnar eru að áfallaröskun hefur valdið viðmælendum margs konar vanlíðan en með sérhæfðri meðferð eru sex nær alveg laus við einkenni en tvö hafa enn nokkur einkenni. Fjórir viðmælendur urðu fyrir áföllum í æsku og fengu ekki greiningu á áfallaröskun fyrr en áratugum síðar. Það bendir til þess að þekking á afleiðingum áfalla hafi ekki verið til staðar þegar áföllin urðu. Rannsóknin leiðir hins vegar í ljós að þeirri þekkingu fer fram en af sex viðmælendum sem fengu ekki greiningu fyrr en árum eða áratugum eftir fyrsta áfall fengu fjögur greiningu og aðstoð fljótlega eftir seinni áföll.

Meðferð við áfallaröskun krefst sérþekkingar og tekur tíma. Í ljós kom að meðferðartímabil viðmælenda var frá tveimur viðtölum upp í eitt og hálf ár. Algengast var að meðferð stæði yfir í tíu mánuði.

Ávarp formanns FÍ

Páll Ólafsson

Á þessum tímum uppgjors við fortíðina, ringulreiðar í samfélaginu og vaxandi erfiðleika fyrir marga af okkar skjólstæðingum og okkar félagsmenn er vert að huga að því hvað við erum að gera í félaginu okkar og hvert við stefnum. Í framhaldi af gríðarlega skemmtilegri stefnumótunarvinnu varðandi

framtíð félagsins höfum við sem störfum fyrir ykkur stefnt að því að virkja þá auðlind sem býr í félaginu okkar. Við viljum styðja við bakið á ykkur og beintengja félagið okkar inní starf BHM og gera okkur gildandi í samfélagsumræðunni. Það er hlustað á félagsráðgjafa, reynsla okkar og þekking er dýrmæt, sérstaklega á þessum tímum óróa og erfiðleika. Það er einnig mikilvægt að við pössum uppá okkur sjálf og styðjum hvert annað á þessum undarlegu tímum. Eins og segir í síðareglum okkar er mikilvægt að félagsráðgjafar miðli þekkingu sinni sem víðast m.a. til annarra félagsráðgjafa. Síðareglur okkar hafa nú sem aldrei fyrr verið mikilvægari. Þær eru grunnur sem allt

okkar starf byggir á, nokkuð sem við þurfum að hafa í huga á hverjum degi núna þegar harðnar á dalnum hjá sveitarfélögum og ríki. Við þurfum að muna að félagsráðgjafar eiga að vinna gegn mannréttindabrotum hvar sem þau eiga sér stað og réttindi skjólstæðinga okkar eiga að vera mikilvægari heldur en fjárhagsstaða vinnuveitandans. Við erum umboðsmenn þeirra sem minna mega sín. En við þurfum einnig að hlúa að okkur, huga að vinnuálagi, fjölda mála og þyngd þeirra. Atvinnuumhverfið okkar má ekki vera þannig að við brennum upp, að okkar nýútskrifaða unga fólk hverfi á braut eftir skamma dvöl í faginu vegna þess að það gat ekki haldið þetta út, kannski vegna þess að það fékk ekki þann stuðning sem þurfti. Stjórn FÍ hefur farið ýmsar leiðir til að styðja ykkur, kærufélagsmenn. Við höfum reynt að virkja ykkur með því að finna þá samnefnara sem geta hjálpað ykkur að treysta böndin milli hvers annars og geta þannig stutt hvert annað. Fag- og landshlutadeildir félagsins eru ein leið til að finna þessa samnefnara. Þær eru eins og æðakerfi félagsins þar sem gróskumikið starf þessara deilda ber vitni um þann sprengikraft sem

Stjórn og starfsmenn FÍ 2010 – 2011